

УДК 911.3

КАМИШЕВ Д.Ю.

РОЛЬ ТА ЗНАЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ В РОЗВИТКУ ВЕЛИКИХ МІСТ

У системі суспільного відтворення соціальна інфраструктура як специфічна підсистема економіки виконує багатогранну роль. Вона виступає сферою виробництва й споживання різних послуг і духовних благ, пов'язаних з необхідністю охорони здоров'я, задоволення культурних потреб людини, створення житло-побутових й інших умов для життя й діяльності населення. У сукупності виконуваних завдань ця функція спрямована на забезпечення розширеного відтворення робочої сили й формування її нового якісного складу. Найбільш узагальнюючим показником розвитку соціальної інфраструктури є ріст обсягу платних послуг населенню й ускладнення її структури [1], що спостерігається і в Україні, де обсяг послуг не тільки зростає, а й формуються нові види послуг. Будучи підсистемою економіки, соціальна інфраструктура функціонує на різних рівнях і фазах суспільного відтворення: суспільства, підприємства, регіону, міста.

Так, соціальна інфраструктура безпосередньо є ознакою міста. Вона передбачає існування виробничої, ділової, адміністративної інфраструктури, які реалізують трудові функції людини, житлової, торговельної та сервісної інфраструктури, що дозволяє відтворювати соціокультурну цілісність міста та базовий рівень здоров'я (установи освітнього і медичного профілю) і рекреаційної інфраструктури, що сприяє задоволенню потреб населення у відпочинку та розвагах.

Разом з тим, соціальна інфраструктура міста може й повинна розглядатися як самостійна система більш високого порядку, яка поєднує цілком визначені галузі (системи), котрі мають єдину загальну мету – забезпечення життєдіяльності населення й формування умов для соціально-економічного розвитку, а також пов'язані між собою відповідними відносинами різної складності й ступенями взаємовпливу. Вивчення умов функціонування, внутрішніх зв'язків і зовнішніх факторів кожної із систем і всієї інфраструктури в цілому надзвичайно важливе й необхідне питання для організації ефективних засобів повноцінного функціонування економіки й соціальної сфери [2].

Аналізуючи роль та значення соціальної інфраструктури, виходимо з того, що функції будь-якого об'єкта в суспільстві відбивають особливу форму взаємозалежності між компонентами єдиного процесу суспільного розвитку, коли зміни одного з них з неминучістю виявляються похідними від змін інших. Проблема функцій, як відомо, тісно пов'язана з питанням про ціль. Тому було б

точніше порушити питання про цільові функції інфраструктури, що має величезне теоретичне й практичне значення. Від того, як сформульована ціль, наскільки чітко визначені шляхи й можливості її досягнення, значною мірою залежить успішне рішення завдань оптимізації суспільного розвитку, реалізація досягнень науково-технічної революції, уміле використання ресурсів і потенційних можливостей сучасного суспільства [5].

Отже, роль та значення соціальної інфраструктури розвитку міст можна визначити через функції та цілі.

Існують різні підходи до питання внутрішнього складу і класифікації складової соціальної інфраструктури. Один з підходів до складу соціальної інфраструктури розглядає три функціонально-цільових блоки:

- Суспільно-політична й інтелектуально-культурна діяльність (утворення, наука, культура, мистецтво, діяльність в області масової інформації, громадських організацій, суспільств, асоціацій, об'єднань);
- Відновлення і збереження фізичного здоров'я (охорона здоров'я, фізична культура і спорт, соціальне забезпечення, туризм, охорона й удосконалювання навколишнього середовища);
- Комунально-побутове обслуговування (житлово-комунальне господарство, побутове обслуговування, торгівля і суспільне харчування, пасажирський транспорт, зв'язок по обслуговуванню населення).

Функції соціальної інфраструктури визначаються і підлегли цілям соціального й економічного розвитку суспільства: досягненню соціальної однорідності суспільства і всебічному гармонічному розвитку особистості. До найбільш значимих цільових функцій соціальної інфраструктури можна віднести:

- Створення умов для формування прогресивних тенденцій у демографічних процесах;
- Відтворення робочої сили, що якісно відповідає потребам і рівневі розвитку виробництва;
- Ефективне використання трудових ресурсів;
- Забезпечення оптимальних житлово-комунальних і побутових умов життя населення;
- Поліпшення і збереження фізичного здоров'я населення;
- Раціональне використання вільного часу людей.

Основною метою функціонування об'єктів соціальної інфраструктури є повний і всебічний розвиток людини шляхом задоволення його побутових, духовних і культурних потреб.

Розвиток галузей соціальної інфраструктури враховує основні задачі соціальної політики, спрямованої на поліпшення якості життя населення, підвищення рівня його добробуту і довголіття, формування і відтворення здорового, творчо активного покоління. Це насамперед рішення житлової проблеми, ліквідація комунального заселення, задоволення зростаючих потреб населення в якісному житлі; підвищення рівня і якості розвитку соціальної інфраструктури, створення культурної сфери життєдіяльності людини; поліпшення екологічних умов життя і праці; підвищення професійного рівня працівників як бази збільшення продуктивності праці і росту обсягів товарів і послуг; створення гарантій соціальної захищеності всіх груп населення, у тому числі молоді і пенсіонерів; задоволення потреб населення в товарах і послугах при підвищенні рівня платоспроможності населення.

З погляду системного підходу соціальну інфраструктуру не можна розглядати у відриві від інших підсистем міської системи. Розвиток соціальної інфраструктури неможливо без фінансування з боку держави, бюджетів різних рівнів, населення, підприємств і організацією. Тому фінансові відносини необхідно обов'язково враховувати як фактор розвитку соціальної інфраструктури у містах.

Функціонування соціальної інфраструктури вимагає використання основних виробничих фондів і устаткування. У житлово-комунальній сфері, що входить у соціальну інфраструктуру, центральним використовуваним ресурсом є житловий фонд, крім того необхідно враховувати основні виробничі фонди, використовувані для надання населенню комунальних послуг. При розгляді основних виробничих фондів і житлового фонду важливим моментом є процес їхнього фізичного зносу. Технічний стан житлового фонду є одним з найважливіших індикаторів ефективності функціонування житлово-комунальної сфери [6].

Очевидно, що прогнозування розвитку соціальної інфраструктури повинне спиратися на аналіз демографічної ситуації на території, процесів народжуваності і смертності, міграції населення, аналіз структури населення, оскільки основна мета соціальної інфраструктури – це задоволення потреб населення.

Таким чином, соціальна інфраструктура є невід'ємною частиною міської системи і відіграє вагомий роль у розвитку міських поселень. Характеризує взаємодію матеріально-речовинного середовища й соціального суб'єкта (особистості, групи, суспільства), котра спрямована на оптимізацію суспільного розвитку, на реалізацію всього того, що сприяє формуванню нової людини, всебічному розвитку особистості, удосконалюванню способу життя. Соціальна інфраструктура являє собою стійку сукупність матеріально-речовинних елементів, які створюють загальні умови для раціональної організації основних видів діяльності людини – трудовий, суспільно-політичний й ін., котрі розвиваються в інтересах усього суспільства.

1. Важенин С.Г. Социальная инфраструктура народохозяйственного комплекса. – М., 1984.
2. Комаров М.П. Инфраструктура регионов мира: Учебник. СПб., 2000.
3. Регионоведение: Учебник для вузов. / Морозова Т.Г., Победина М.П., Шишов С.С., Исляев Р.А. – М., 1998. – 424 с.
4. Солюс Г.П. Инфраструктура: Экономическая энциклопедия, т. 2. – М., 1975.
5. Тощенко Ж.Т. Социальная инфраструктура: сущность и пути развития. – М., 1980.
6. Шарипов А.Ю. Социальная инфраструктура в концепции ускорения. – Новосибирск, 1990.

The main role and meaning of social infrastructure in urban development are considered. It consists of recreating labor, municipal, medicine and recreation, education, cultural and others social spheres. Development of these spheres is increasing with the increasing of living standart, spiritual and cultural level of society.